

Galilæi factionem secutâ esse factionem Theudæ, nempe quia Iudas Galilæus mouit seditionem sub 42. anno Augusti. & occisus est sub 47. anno regni eius. Theudas uero sub Claudio circiter annum 7. Imperij eius à Cuspio Fado procuratore, à Claudio Cæsare missis, interfectus est, ut supra. Vnde contrarium apparet. Itaq; Lucas *mutâ*, pro *ἄλλω*, id est, ultra vel præter posuit, ut sit sensus: Post hunc, id est, ultra vel præter hunc Theudam seditiosum, fuit Iudas Galilæus alter seditiosus. Præter hos fuit Iudas Gaulonites, ex ciuitate Gamala, qui in factionem suam Sadduco Phariseo assumpto, non minorem, quàm priores, mouit seditionem, circa 53. anno Augusti Cæsaris. Ioseph. de bello Iudaic. lib. 2. cap. 2.

Et conuocantes Apostolos, cæsis denunciauerunt, ne omnino loquerentur in nomine Iesu: & dimiserunt eos. † Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo & circa domos docentes, & euangelizantes Christum Iesum.

† 23. q. 3. c.
1. & q. 4. n.
capite.
Quod
Christus.

Ut uerò principes furorem suum ex parte explerent, cæcos Apostolos dimiserunt, interdicientes tamen ne hæc ulterius doctrinam prædicarent. Verùm ob uerba lætiores & audaces solito redduntur, & quotidie siue in templo, siue in domo, à prædicatione minimè cessabant. quasi dicat: non solum occultè in domibus quotidie prædicabant, sed & publicè in templo, non obstantibus uerbis & uerberibus, scientes quia omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles. Iudich. 8.

CAPVT SEXTVM.

Apostoli ex toto cœtu septem elegerunt diaconos, probos viros, qui cæteris ministrarent, ne uerbum Dei omitteretur prædicandum: ex quibus Stephanum Iudæi apprehenderunt, signa facientem, & cunctos sua doctrina uincentem, in quem falsos proferunt testes, ut saltem non sine causa ipsam interficerent.

IN diebus illis crescente numero discipulorum factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quoddam despiceretur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: † Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus.

193. dist. capite. Legimus.

Apostoli vsque adeo ad verbum Dei manifestandum afficiebantur, vt quæcunq; illis essent impedimento, remouerent. At cum Græci aduersus Hebræos iam murmurarent super viduarum & orphanorum prouisione, constituunt eligere ex discipulis ministros, qui cæteris prouideant, ne & ipsi ab oratione & prædicatione impediantur. Græcos autem hic *ἑλλῆνας* dicit, quo nomine paganos omnes à Iudæis distinguere solêt: sed *ἰουδαῖος*, Iudæos scilicet, qui nati erant, aut dispersi fuerant inter gentes, & Græca lingua loquebantur, qui religione Iudæi erant. Itaque distinguit Hebræos, Iudæos scilicet in Iudæa habitantes, ab his qui nati erant inter gentes, aut dispersi, qui Græcè loquebâtur vt plurimum: quos ideo vocat *ἑλλῆνας*, id est, Græca lingua vtentes.

124. q. 3. capite. Quidam aut. versu Nicolaitæ 121. dist. capite. 1. 93. dist. ca. Diaconi. Infr. 18. a.

† Et placuit sermo coram omni multitudine. † Et elegerunt Stephanum virum plenum fide, & spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. † Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes impo-
suerunt eis manus. Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde. Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

Qui anemo ex hoc numero erat, qui non vellet sedari murmur, ideo omnibus placuit sermo eligendi viros cum conditionibus superpositis, ex eodem scilicet numero eligentium, boni testimonij, plenos spiritu sancto, & sapientia, & qui prodesse magis, quàm præesse velint in opere ad quod sunt assumendi. In quo ordine ser-

seruando Stephanum cum his conditionibus elegerunt,
 & post eum Philippum, qui creditur is fuisse qui Chri-
 stū nuper in cælum assumptum Samaritanis prædicauit,
 quiq̄ue Eunuchum Candacis reginæ cōuertit, & bapti-
 zauit, infra. 8. ac Paulum Casareæ recepit: cuius qua-
 tuor erant filix virgines, quæ prophetabant, infra 21.
 De Pachoro, Nichanore, Timone, & Parmena nihil
 aliud inuenio. Nicolaus autem, quem aduenam, id est,
 Profelytum appellat Lucas, patria Antiochenus fuit, à
 quo hæresis prodijt Nicolaitarum: quanquam Clemens
 apud Eusebium diligenter illum excusat. Pulchram in-
 quit, valde hic vxorem habuit, & post ascensionem
 Domini & saluatoris nostri cū increparetur ab Apo-
 stolis tanquam de zelotypiæ iniuria, productam in me-
 dium vxorem suam, si quis vellet eam habere, permi-
 sit. Euseb. Eccles. histo. libr. 3. capit. 29. Hunc tamen
 non excusat Epiphanius contra 25. hæresim. De cuius
 conuersione & sequacium plurima illic videre poteris.
 Ex quibus pauca elicere dignum duximus. Cū hic
 inquit, haberet vxorem formosam, & ab ipsa se conti-
 nuisset, ad imitationem eorum, quos Deo addictos vi-
 debat, aliquotenus tolerabat, non tamen in finem suæ
 intemperantiæ dominari potuit, sed volens velut canis
 ad proprium vomitum reuerti, prætextus quosdam non
 ita bonos sibijpsi venans excogitabat, ad proprij affectus
 petulantix defensionem, ea quæ magis ipsi conferebant.
 Deinde igitur à proposito elapsus, cum propria vxore
 coibat minimè curiosè. Postea erubescens se victum es-
 se, & veritus deprehendi, audebat dicere: Nisi quis sin-
 gulis diebus venerem exerceret, non posset particeps
 fieri vitæ æternæ. Ex alio enim ad alium prætextum
 confugit, & c. Ex horum verò discipulorum ordinatio-
 ne patet statim securus profectus, discipulorum inquam
 multiplicatio. Mirabile est, inquit Chrysof. ibi occisus
 est Christus, & illic creuit prædicatio, & non solū non
 sunt offensi quidā ex discipulis, videntes Apostolos fla-
 gellari, alios autem fugari, alios spiritus tentare, alios
 obmurmurare, sed & sic credentium numerus augeba-
 tur, ita emendabatur ex eo quod Ananiæ acciderat, &
 maior timor illis fiebat,

Stepha-

Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quae appellabatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano, & non poterat resistere sapientiae & spiritui qui loquebatur: propter quod redarguerentur ab eo cum omni fiducia. Tunc summisserunt viros, qui dicerent se auduisse eum dicentem verba blasphemiae in Moysen & Deum.

Stephanus plenus fide & spiritu sancto ante ordinationem suam in diaconum dicebatur, nunc plenus gratia & fortitudine ordinatus & electus nominatur. Nec immerito Stephanus, qui interpretatur corona, vel coronatus, vocatus est, qui primus post Christum coronandus erat martyrio, quem etiam Lucas fortitudine illustrat, nimium qui constanter sustinuit vsq; ad mortem. Aduersus eum igitur insurrexerunt plurimi Iudaei diuersarum nationum, cum illo legis zelo disputantes. Et inter caeteros harum quinque nationum Iudaei Libertini, Cyrenenses, Alexandrini, Cilices, & Asiani Libertinos vocat Chrysostomus quosdam Iudaeos à Romanis in seruitutem redactos, sed tandem libertate donatos, & manumissos, qui studij gratia Ierosolymam conuenerant. Et quemadmodum illic morabantur hospites multi, ita & synagogas habebant multas, in quibus oportebat & legem legi, & preces fieri. Nec fortasse falsum putè Lyranum, qui ex glossa interlineari putauit à regione quadam dictos fuisse Libertinos, & fortassis à Libya, cum Cyrenenses, & Alexandrini, quibus Libertini iunguntur, in Africa sint. Verum Lyranus non refert hanc regionem, nec illius Cosmographi meminerunt. Ego ut certi nihil habeo, ita nullius in re incerta sententiam damno. At certè non malè putemus deuicta per Pompeium Iudaeo abductos fuisse Romam multos Iudaeos, quorum fortasse filij manumissi sunt, Libertinòq; effecti, religionis ac studij gratia Ierosolymam profecti sunt. Cyrenenses autem puto ex eorum profapia fuisse Iudaeorum, olim Damasceni habitantium, quos Teglatphalasar Assyriorum rex Cyrenem Libyae transtulit, ut habetur

betur 4. Reg. 16. Oēs hi præcipuè aduersus Stephanum instabant, maximè vt aliquid legi contrariū ab eo extorquerent: nec tamen resistere poterant sapientiæ eius. Cumq; nullum ab eo extorquere possent legi aduersum verbum, falsos testes induxerunt, qui dicerent eum falsum contra legem Dei & Moysei dixisse: quod illi præcipuè intendebant, vt eum pontificibus & senioribus accusarent.

Commouerunt itaque plebem, & seniores, & scribas, & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium, & stauerunt falsos testes, qui dicerent; Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legem. Audiuimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

Christum non nisi per falsos testes mortis reum iudicauerunt, ita & discipulum eius. Duplicem itaque adducunt accusationem, alteram, quod Christus locum illum destructurus erat; alteram, quod mores & cæremonias legis mutaturus. Et præter eorum intentionem vtrunque tandem accidit. Destructio loci per Romanos circiter annum quadragesimum post Christi passionem: cæremoniæ verò paulatim euauerunt. At cum intuerentur illum, visa est illis facies eius quasi vnus angeli: ita talem illi Dominus gratiam contulit, vt attentiores ad ea quæ statim dicturus erat redderentur.

CAPVT SEPTIMUM.

Stephanus testes falsos confutare volens, longius historiarum mysteria discurret, quibus eos conuincit Dei &

Moysei legibus semper fuisse rebelles, vt mererentur & loco & lege priuari: vnde furentes in eum, lapidauerunt eum pro illis preces fundentem.

Dixit autem princeps sacerdotum, si hæc ita se haberent? Qui ait: Viri fratres & patres, audite. Angelicus vultus principem commouit ad modestiam: vnde cum mansuetudine ipsum interrogat, nonne hæc ita essent, vti accusabat illi? Græ-